

Land art vagy szoborpark?

Arte Sella

Acímben feltett kérdésre a válasz: mindezek együtt. A ma már több ezer látogatót vonzó park kísérletként született meg 1986-ban, amikor a Borgo Val-sugana városkában élő baráti társaság, azaz Enrico Ferrari, Emanuele Montibeller és Carlotta Strobele összejött a Strobele Villa kertjében, hogy elképzelje, hogyan lehetne a kortárs művészetet és a szép természeti környezetet ötvözni. Az ekkor megszületett egyesületnek 2000-ig Enrico Ferrari volt az elnöke, azután 2012-ig Laura Tomaselli, azóta Giacomo Bianchi. 1989 óta mind a mai napig Emanuele Montibeller a művészeti vezető. Mint mondja, közvetlen az alapítás után felvették a kapcsolatot a helyi kulturális intézményekkel, mecénásokkal, a lakossággal és a művészekkel, elsősorban külföldiekkel. Ekkor vetet-

ték papírra azt a néhány alapelvet is, amely a mai napig meghatározza az Arte Sella tevékenységét:

- A művész nem a műalkotás abszolút főszereplője, hanem elfogadja, hogy a természet teszi teljessé a munkáját.
- A természet az egyén történeti közege, tehát védeni kell.
- Az ökológiával új kapcsolat létesül: a természet eszerint ismeretek és tapasztalatok forrása.
- A művek hic et nunc, erre a meghatározott helyre és időre vonatkoztatandók; előnyben részesül a természetes anyagok használata, fontos az alkotás kölcsönhatása a tájjal.

Rainer GROSS:
Szamarkand szelleme,
2018, dinamikus
elemek, amelyek
áthaladnak az
épületen,
Villa Strobele
←

Ez az 1986-ban született, kortárs nemzetközi művészeti esemény a szabadban, a Brenta folyó Sella nevű völgyének rétjein és erdeiben zajlik minden évben. Olyan más kifejezőformákkal is párbeszédben áll, mint a zene vagy a tánc. Az alkotások létrejöttét képzett szakemberek segítik, a partnerek támogatásával. Eleinte (1986–1996 között) az esemény kétévente került megrendezésre a Casa Strobele parkjában. 1996 óta a helyszín felkészült a lankás Armentera hegy déli oldalára a Val di Sella-i erdei ösvény mentén, és átkeresztelték Arte Naturának. A völgy legvégén épült Malga Costa, az egykor szarvasmarha-tenyésztésre és tejtermékek előállítására használt gazdasági épület ma az önkormányzat tulajdonában van, és átmeneti otthont ad a rendezvényeken részt vevő művészeknek.

John GRADE:
Reservoir. Esőcseppek
mennybemenetele,
2018
↓

Az itt rendezett koncerteken, színházi előadásokon és egyéb eseményeken komoly művészek szerepeltek, többek között Moni Ovadia, Antonella Ruggiero és az általam nagyra becsült, videóművészeti Studio Azzurro. Mario Brunello a zenei, Roberto Casarotto a táncszektor, Marco Imperadori az építészeti, míg Ugo Morelli a didaktikai részleg igazgatója. A művészeti projektek mindenekelőtt az alkotói folyamat bemutatására koncentrálnak, a mű születését követik napról napra. A feltételek közé tartozik, hogy a művész tiszteletben tartsa a természeti adottságokat, és abból inspirációt, ihletet merítsen. A művek általában háromdimenziósak, a felhasznált anyagok részben a helyszínen találhatóak, mint a kövek, a levelek, az ágak vagy a fatörzsek; ritkábban más tárgyakat, anyagokat is használnak a művészek. A művek a szabadban láthatók, szervesen beépülve a hely környezeti sajátosságai közé, amelyet különböző típusú erdők, sziklák és monumentális fák jelenléte jellemez. A művek a természeti ciklusok részét képezik, végső lebomlásukig többé-kevésbé lassú átalakuláson mennek keresztül, így számuk évről évre változik. Tizenhat kilométeres gyaloglásunk során úgy ötven művet számoltunk meg, de valószínűleg nem sikerült mindet útba ejteni.

Az Arte Sella szimbóluma, a leghíresebb és legnagyobb lélegzetű alkotás Giuliano Mauri 2001-ben épült Zöld székesegyháza a Malga Costa melletti tisztáson, amit több mint háromezer ágból fontak össze egy háromhajós székesegyház formájára. Nyolcvan tizenkét méter magas oszlop ágaskodik az 1220 négyzetméteres alapterületen. Minden oszlop mellé ültettek egy gyertyáncsemetét, amely a régi, rothadásra ítélt törzseket hívatott behelyettesíteni idővel. A művet Mauri a 1980-as évek végén tervezte Németország számára, a milánói triennálén is bemutatták, de szerkezeti összetettsége miatt korábban soha nem építették fel. Ez a munka nagy sikert aratott, és egymagában is sok látogatót vonzott ide.

Azóta a program tovább gyarapodott olyan művészek munkáival, mint Nils-Udo, Arne Quinze, John Grade, Michelangelo Pistoletto, Henrique Oliveira, Edoardo Tresoldi, Atsushi Kitagawara vagy Kengo Kuma installációi. Ma az Arte Sella folyamatos fejlődése révén olyan hálózatokba illeszkedik, mint az ELAN (European Land Art Network), a Táncoló Múzeumok (Dancing Museums) vagy a Föld Nagy Kertjeinek Szövetsége (Grandi Giardini Italiani & Great Gardens of the World).

2018. október 28-29. között dél felől tört be az a vad vihar, amely egyszerre kilométernyi csodálatos erdőt tarolt le Veneto megyében, Trentino-Alto Adige és Friuli-Venezia-Giulia között. Néhány órán belül megváltozott a táj. „Száz évbe telik, míg újra helyreáll az egyensúly, a korábbi állapot – mondta Reinhold Messner, a híres olasz alpinista –, ilyen erős szélvihar legalább 40 éve nem volt.” A Sella-völgy erdei az alkotásokkal és a természettel együtt váltak akkor a vihar martalékává. Az Arte Sella kurátorai erkölcsi kötelességüknek tartották a helyreállítást a 200 ezer euróra tehető károk ellenére. A műveknek csaknem a fele megrongálódott vagy megsemmisült. Az újjáépítésre Calamity Atelier néven pályázatot írtak ki. Az Arte Sella munkatársai Montibellerrel együtt, bízva a természet és a művészet akadályokat felülmúló erejében, nem adták fel. A pályázatot a YAC-vel (Young Architects Competitions, azaz a F fiatal Építészek Versenyei) közösen tervezték, és a park újjáépítéséért 14 ezer eurós pályázati díjat írtak ki. A nemzetközi intézményekből, egyetemekből, építészeti és tájrendezési stúdiókból összeállított zsűri három nyertest választott ki. Jelenleg a károk már nem észrevehetőek. Montibeller beszélgetésünk során így foglalta össze az elért eredményeket:

Giuliano MAURI:
Zöld katedrális, 2002

Stuart Ian FROST:
A bőr felületén, 2012,
vésett fatörzs, Villa Storbele

Emanuele Montibeller: Az Arte Sella – avagy Művészet a természetben – nemzetközi vállalkozás. Célja a kulturális értékek meghatározása az adott történelmi korszakban és a hagyományos esztétikai értékek újragondolása.

TJ: A harmadik ütem átmenetet jelentett a regionális szintről a nemzetközire. Kinek köszönhetően?

EM: Annak a hatalmas energiának, amelyet nap mint nap erre fordítottunk. A vállalkozás sok embernek ad munkát. Az Arte Sella 87 százalékban öfenntartó, a helyi önkormányzatokkal közösen dolgozza ki a célokat és finanszírozza a projekteket. Emellett negyven önkéntesünk is van.

TJ: Ha nem is land artról van szó, itt a művészet konstruktív párbeszédet folytat ma-

gával a természettel. Hogyan alakul a művész és a természet viszonya?

EM: A land art a környezet állapotát hangsúlyozza, míg a „művészet a természetben” meghatározza a bolygón való létezésünk lehetséges útjait a valós környezeti problémák és a természet szempontjából. A létrehozott művek jellemzője a szerves anyagok felhasználása, ezek idővel újra beleolvadnak a természeti közegbe.

TJ: Milyen hatással van ez mindazokra, akikkel megosztják ezt a kreatív élményt?

EM: Csodálkozás, elégedettség.

TJ: 1992 óta előadások, koncertek, zenei események követték egymást.

EM: Hisszük, hogy a különböző megközelítések hozzáadnak a még meg nem valósult projektekhez, azokhoz, amelyek képesek be-

fogadni mások ötleteit. A mai technológiai társadalomban az embernek állandóan valamilyen készülék van a kezében, fülhallgató a fülében. A természetnek és a technológiának kéz a kézben kell járnia, kihasználva ez utóbbit, de nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy kreatív elmék vagyunk, fontos, hogy kísérletezzünk. A művészet által az ember tudatosíthatja eredendő kapcsolatát a természettel.

TJ: Milyen kritériumok alapján választják ki a művészeket?

EM: A művészeket a kurátor és a kuratórium hívja meg két-három évvel a mű megvalósítása előtt. Céljaink között szerepel a fiatal művészek bevonása is.

TJ: Új innovációk?

EM: Idén több installáció valósul meg, és megnyitottunk egy új területet tájprojektek készítésére meghívott építészek bevonásával, akik szabadon hozhatnak létre olyan számukra szórakoztató installációkat, melyek másként nem jöhetnének létre. Több elismert építész is csatlakozott, például Edoardo Tresoldi vagy Stefano Boeri. Van egy másik programunk a szociális és egészségügyi dolgozók számára, táncterápia a Parkinson-kórosok részére *Dance and Health with Parkinson* címmel, nemzetközileg elismert csoportok részvételével, és egy másik laborunk rákos betegek számára is. Évente körülbelül 100 ezer látogatónk van.

TJ: Milyen időszakban látogathatóak a kiállítási útvonalak?

EM: Az Arte Sella mindig nyitva van, csak karácsonykor zár be, de érdemes előre tudakozódni az időjárási viszonyokról a látogatás előtt, hiszen a hegyek között sétálunk. Ez egy nyitott kulturális park, nincs kerítések közé zárva.

